

# NOU DIARI DE BUJA,

Ó BÉ CRÍTICA D' ES PÓBRE VÉY.

A 6 JUN DE 1813.

Res. 1083  
BIBLIOTECA  
MUNICIPAL

## PRÓLEG.

¿Pót tenir seriedát un imprès qui há fét riurer tant y á tánts? Y ¿perque no? Cért señòr molt reverènd y tán il-lustre, que heu éra en gráu superlatíu, féu incáutamént una mála jugáda, tot d' una heu repará y al instánt digué: *tonto de mi! ¿que hé fét? Té rahò, es vér, noy há dupte* respongué molt sèrio un compañéro d' es jóc. Sensa riurer, podía riurersè d' éll, no més donántlí rahò, quánt éll se deya *tonto*. Axí bé pót ser que se riga de la bèsa, un qui escriu sèrio; y bé pót ser que riént riént diga un sas veritáts més importánts. Vataquí es pás nbèrt per ená: á veurer sa seriedát d' es *Diári de Buja*.

## NOTA.

Es *Diári véy* s' escriurá en lletra cursíva, y en redona sa crítica que li feim.

## DIÁRI

¿Cóm *Diári*? No sortía cáda día, passáva setmánas y méso sensa dexárse veurer, un pic callá més de mitx añ, y ¿será *Diári*? Nou es y s' ho diu per fer crítica. No arriba á *Setmanári* y se diu *Diári*. Axí vá el mon. Axó se diu *seguir el témps*. ¿En quánt d' impresos noy há páñ qui *serv*? Sa nóva filosofía ¿será cóm s' antiga serpént? ¿Qui sáb si pretén enganár es primérs hómós? Aquélla no éra sérp; sinò el dimóni: ¿será impiedát lo qui se diu sabiduría? ¿Sabiduría? Si no coménsa p' es temòr de Deu, alèrta, axó es contrabándo.

## DE BUJA

¿Quina riáya vá fér es Vicári, quánt vá lletgír aquést títol y en lletra de mól-lo! Se podía dir *Diári de Són*

*Sardina*; però còm Buja havia de pujar de gravetat en breu témps, éra del cas férli honras. Essent llogarèt y tót já estáva amúnt, y éra bòn llóc per mirár *ets estèls*, es qui heu son, y es parénts de sas milòcas. Si *Don Quicòte* se diu de la *Mánxa* ¿perque aquést *Diàri* no s' há de dir de *Buja*, y més ára qui já *es vila*? ¿Quin mál hey há fins aqui? Amúnt, amúnt. Bón ábre fá bóna hombra.

*del diuménja.*

Bón día per no pèrder feyna. Emperó còm aquést *Diàri* es *servil*, no sé que mí trób. Passèm avánt.

*día 23 agòst 1812.*

Fonc dia de alegría. Se jurá sa *CONSTITUCIÒ POLITICA*. S' autòr no sabía que se feya de contént. No tengué escrupol de lo *servil* en dia de *diuménja*. En aquést día tot se podía passár.

*Segòna impressiò per haverse acabát sa primèra:*

¿Tántas impressiòns? y ¿no ni há per qui hen vól? Y quánt se sáb que s' há de fér sa *tercéra* y *en notas*, ni há qui acoquínan á s' autòr? No deu ser covárd, pót ser que sia prudént. Però ¿còm es axó? A uns los entre xuclánt, xuclánt, y áltres no el pòden pahír á n' aquést *diàri*? A coléu, ó á molta ¿que los remordex sa conciençia?... ¿Perque heu há de pegár es sástre p' es tixedor? Pégáu á n' es *Diàri* y dexáu fér es *diarista*.

*del dimárs 25 agost del matèx añ.*

Aquí hey há cosa. S' autòr sáb fér millòrs óbras. No li hem de fér tan pòca mercè. ¿Tánt de despátx aquést *Diàri*? ¿Tán póc áltres impresos d' es matèx, no sóls útils; sinò necessáris? ¿Còm pót ser tán il·lustrát es nòstro sigle? El témps no há mudát, no. Lope de Véga se dedicá á compòndrer málas comèdias; y hen sabia fér de bónas. Sa pòca aficció d' ets hómós gráns á sas cièncias, y sa molta ignorància d' es vulgo hen foren càusa. Aquést *Diàri* fá veurer, que presindínt d' ets hómós guápos qui no faltan máy, lo demés vá còm en témps passát. No som més dóctes; tál vegáda som més váns y xerradòrs.

*Surt es sól després de s' Auba, ó Auròra;*

Dun de frescas. Lámon Péra, torcáuvos sa suòr. Vos ¿que volèn il·lustrár el public en sas veritáts de Pero

Grullo? Es sól que sortirá abáns de s' Auba? ; Que feys el Tóni? Ara heu veurèm. Ab dos dóbbés de pronostic sabían en témps passát, quina hóra sortia es sól en tot sa l' añ: emperó ára qui ets enteniménts se son emprimáts hem de gastár tres dóbbés cáda día per sabreu ; y sa bossa gruñ. Jó crec que Lámon Péra volía aconsolar *es Setmanári* qui se quexá un póc ántes de sortir, perque passát un més y días ô nits, després d' haver sortit s' Auba, no havíam vist sól, *ni lluna*. Lámon Péra cóm que digués: dexáu fér, Páre Setmanári, no faltarà sól. El témps tot ho descubrèx, sa veritat sémpre sura, no es colgát qui mála nit há d' haver: Jó he conegut un procurador, qui si volían quedás condemnát en gástos, sa párt contrária el dexáva xerrár tánt cóm volía, y éll matèx s' embolicáva tánt, que tots es contráris del mon no el podían dexár més enredát.

*y se pón dins es cap d' es qui la componen,*

S. Páu diu: *Sol non occidat super iracundiam vestram*, y segòns S. Tomás de Aquino vól dir: gordápvos de s' ira qui ofusca es dictámen de sa rahò: si aquèsta es cóm un sól, aquèlla es cóm es ponént, ahont es sól s' amága y mos dexa á las foscas. Si es qui *componguéran s' áuba* tenían malícia de cólcu y pegávan á sas Autoridáts y tot, es sól s' éra póst dins es seu cap: nóltros qui encáre hey veim podèm lletgir, lletgim y repassám lo que diu S. Páu, *obeíu à n' es qui comandan, no p' es temòr de ser castigáts y no pus; sino per amor de Déu y perque en consciència hey estáu obligáts*. En contas de obeír, nigu cóm es fráres, *es cosa de fráres sa abediència*. No es tán própia d' es filósofs modèrns.

*y los hán compóst de mála manera.*

Un superior qui vól castigar cólca subdit, álsa es brás, remèna un póc sa má dreita y li amenássa ab aquèstas paraúlas *já het compondré*. A n' aquèsts *compositors* los hán compóst, y en necessitarían segurament; però los hán compóst de mála manera, sériament, amb estil burlèsc, en castellá, en mallorquí, l' añ passát, enguán, seculárs, fráres, no compránt es seus papèrs, cremánt alguns es que havian comprát, &c.





4  
Vuy no hey há 40 hórás en ninguna párt: per bé que  
conten no son més que 24.

¿40 hórás? Aquésta coua no es d' aquést vadéll. Ni  
s' Auba, ni los séus ván de 40 hórás. Quánt ni hája ¿que  
no bástan per dirhò es *Diáris de Mallórca*, y de *Pálma*?  
¿no sóbran es *cartélls* qui s' afean p' es cantòns? y quánt  
no bastássen ni sobrásen aquésts testimónis, ¿sería bona  
per férne un' *Auba*, cóm qui dir *una dóna*? Idó vátaquí  
un pretéxto de que se valgué un no conegüt y qui no se  
volgué dár â conèxer quánt cercáva subscripcions á un  
convént qui no éra de fráres. ¿Tenía rahò el P. Trággia?  
No crec que parlás d' aquést monastir. Per axó deya Lá-  
mon Péra, per bé que conten no son més que 24 sas hó-  
ras, que hey há vuy, demá, passát demá &c, donánt una  
reprehensió fórta y suáve â n' es qui volían plantár *ruda*  
*puvénta* dins un jardí del bòn Jesús, tán bén tancát y  
gordát. Aquésts abúsos fán es qui se diuan *reformadors* y  
se abòssan ab cápa de bóns hómós. Fiaú d' élls. Ellas fu-  
gíren del mon per salvársè; y el mon las cerca per fér  
*ensiám de totas hérbas*. ¿Veys cóm es *Diári de Buja* pár-  
la formál, quánt parèx que *vá de bèrbas*? No diguèu mál  
del dia fins que passát sia.

*Fésta de S. Péra de Buja,*

Tánt es de Buja S. Péra, cóm s' *Auba* es de Mallór-  
oa. Máy fáltan devóts qui fán *féstas* y lo que hey im-  
pórta es, que las fássen â un bòn sánt, que segòns â n'  
â qui las fán, diuan per bèfa ¡bòn sánt!  
*qui no té dias fanérs,*

Altres ni há. Y tráctan de ocidòsos â n' ets áltres.  
*sémpre sèu,*

S' ho há goñát, bastánt corregué, no ená en cotxo â  
Roma. D' es trabáy surt es profit.  
*y nigú li tomará sa bèca,*

La du bén aficáda. *Rogávi pro te, Petre, ut non deficiat*  
*fides tua*. Cristo pregá per éll, li doná cartílla de Vicári, y  
li digué no tremòls. Tál rectòr! Tál vicári! No vos retgíreu,  
¡ó católicos! ¿Que fá vént? No li tomará sa bèca sa més  
fórta tremuntanáda, éll la s' há fermáda amb un sota-bárras.

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.